

Bladet

ATT
LÄRA IN
UTE

NATURSKOLEFÖRENINGEN • NR 2/13 • ÅRGÅNG 27

Tankar från
Naturskoleföreningens
styrelse

Naturskolor i Sverige 2013

Övningar i bakfickan

NATURSKOLEFÖRENINGEN

är en intresseförening för människor som arbetar med utomhuspedagogik.

Vi arbetar för en idé; att lära in ute. Positiva upplevelser i naturen är grunden för att förklara ekologiska samband och för att förstå miljöfrågorna. Kunskapen om naturen börjar i naturen!

MEDLEMSSKAP

Enskilda personer och organisationer är välkomna som medlemmar. Enskild medlem får ett ex. av Bladet, som utkommer med fyra nummer per år. Institutioner får 3 ex. per nummer.

ÅRSAVGIFT

- enskilda medlemmar 220 kr
 - organisationer/institutioner 460 kr
- Anmäl dig på föreningens postgiro 493 33 84 - 2. Uppge namn, adress och telefon.

ADRESS

Naturskoleföreningen
c/o Kristina Jarnedal
Tenorgatan 14
421 38 Västra Frölunda

BLADET

Naturskoleföreningens medlemstidskrift. Utkommer med fyra nummer per år.

ANSVARIG UTGIVARE

Stina Lindblad

REDAKTÖR

Robert Lättman-Masch

ADRESS

Bladet
c/o Robert Lättman-Masch
Sköndalsvägen 2
148 30 Ösmo
Tel. 08-520 73708
robert.lattman@naturskolan.pp.se

HEMSIDA

www.naturskola.se

TRYCK

Affärs- & Tidskriftstryck, Vallentuna

UPPLAGA

900 ex.

PAPPER

Multi Art Silk
Miljömärkt "Bra miljöval"

ANNONSER

Helsida 1500 kr, halv 800 kr,
kvarts 400 kr

MANUSSTOPP

Nr 3/13 1 september

FRAMSIDA

Foto: Robert Lättman-Masch

STYRELSEN

kan Du vända Dig till om Du vill veta mer om föreningen eller har någon idé som Du vill framföra.

ORDFÖRANDE

Stina Lindblad
Bruksgatan 16
814 94 Älvkarleby
070-645 11 92
stina.lindblad@naturskola.se

KASSÖR

Kristina Jarnedal
Tenorgatan 14
421 38 Västra Frölunda
070 767 51 59
kristina.jarnedal@naturskola.se

LEDAMÖTER

Josefine Gustafsson
Spånehusvägen 62 h
214 39 Malmö
0708-84 11 16
josefine.gustafsson@naturskola.se

Susie Broquist Lundegård
Östgötagatan 18
116 25 Stockholm
0766-48 31 92
susie.broquistlundegard@naturskola.se

Kalle Lindeborg
Lidberga 3
186 91 Vallentuna
08-51025325, 070-720 44 86
kalle.lindeborg@naturskola.se

Jan-Erik Haggarrsson
Yvre 106
815 91 Tierp
070-389 74 85
jan-erik.haggarrsson@naturskola.se

Torbjörn Wrange
Bävervägen 19
654 68 Karlstad
054-540 35 30
torbjorn.wrange@naturskola.se

Britt Eklöf
Långviken 409
69492 Hallsberg
070-55 88 547
britt.eklof@naturskola.se

Anders Sjöberg
Torkilsväg 7C
791 52 Falun
070-231 25 50
anders.sjoberg@naturskola.se

REDAKTÖR FÖR BLADET

Robert Lättman-Masch 08-52073708

WEB-ANSVARIG

webb@naturskola.se

INFORMATIONSMATERIAL

Naturskoleföreningen har material till mässor, föreläsningar och utställningar. Behöver du informationsfoldrar, låna föreningens Power Point eller Roll up, köpa tygmärke med Naturskoleföreningens logo kontakta Stina Lindblad på tel 070-645 11 92.

TILL ALLA SKRIBENTER

Vi är tacksamma om Du hjälper oss med några enkla saker när Du skriver i Bladet:

- Dela upp texten i mellanrubriker.
- Skriv gärna bildtexter.
- Bifoga illustrationer eller foton med hög upplösning.
- Skicka en fil med din egen layout där det framgår var bilder passar. Skicka också en ren fil där Du sparat texten i Word i typsnitt Times new roman 10 p utan inslag av layout, tabeller eller andra finesser som finns i textprogrammet.
- Det går bra att skicka material som e-post:
robert.lattman@naturskolan.pp.se

Bladet 2/13

Föreningssida.....	2
Ledare.....	3
Vägen till naturskolan.....	4
Naturskola, en del av Lgr 11.....	5
Från fältbiolog till naturpedagog.....	6
Naturkontakt med perspektiv.....	7
Att brinna för en bättre skola.....	8
Tillsammans för förändring.....	9
Skolforum.....	11
Naturskolor i Sverige, karta.....	12
Naturskolor i Sverige, adresser.....	14
Övningar i bakfickan.....	19
Kina, ett land av kontraster.....	21
Naturrutan.....	23

Ansvar för innehåll i detta nummer:

Naturskoleföreningens styrelse

Vilka vägar tar vi?

Hur har du hamnat där du är och vad bestämmer var du är på väg? I många fall är det kanske tillfälligheter som lett dig fram till den plats där du är i dag. I andra fall har planen varit utstakad sedan länge. Tankar om framtiden, visioner och mål, delar Naturskoleföreningens styrelse med sig av i Bladet denna gång.

Vart Naturskoleföreningen är på väg är något vi har diskuterat på årsmötet och diskussionen kommer att fortsätta. Det startas nya naturskolor här och där i Sverige. Ofta med stöd från den Lokala Naturvårdssatsningen (LONA) som länsstyrelserna administrerar. Var naturskolorna finns kan du också läsa om i denna tidning.

Naturskoleföreningen syns också mer ute i kommunerna genom de fortbildningsprojekt för pedagoger som pågår just nu. Nämligen Våga NO/teknik ute i vår egen regi och Skogen som klassrum och Mer friluftsliv i skolan i samarbete med Naturskyddsföreningen. Våga NO/teknik ute är en fortbildning i naturvetenskapligt arbetssätt, teknik och hållbar utveckling för pedagoger i åk f-6. Läs mer på www.vaganoteknikute.nu om projektet som finansieras av Skolverket. Mer friluftsliv i skolan är en fortbildning i friluftsliv för idrottslärare och andra intresserade. Den genomförs i ca 10 kommuner under hösten i samarbete med Naturskyddsföreningens lokala kretsar med stöd från Svenskt Friluftsliv.

I samarbete med Naturskyddsföreningen har Naturskoleföreningen 2009-2012 genomfört fortbildningen Skogen som klassrum i 59 kommuner som saknar naturskola. 4 700 pedagoger har deltagit och fått fortbildning inom utomhuspedagogik, klimat och arter med extra fokus på skolämnena matematik, svenska och NO. En omfattande utvärdering av Skogen som klassrum har genomförts i samarbete med Linköpings universitet. Hela utvärderingen finns

att ladda ner från vår hemsida www.naturskola.se

Resultatet är att fortbildningen givit en signifikant ökning av utomhusundervisningen hos deltagande skolor. Pedagogerna arbetar mer utomhus men också med en högre kvalitet. Istället för att gå en promenad och kalla det uteaktivitet så har man arbetat med matematik eller NO-uppgifter ute.

Det är nu klart att vi tillsammans med Naturskyddsföreningen fått medel för att fortsätta med Skogen som klassrum, denna gång från Marie Claire Cronstedts stiftelse. Vi ser fram emot nya fortbildningsdagar med ny kunskap och positiva pedagoger som vill undervisa mer utomhus!

Det som också är på gång inom Naturskoleföreningen är att våra nya böcker i Att lära in ute-serien kommer att tryckas. I ett tidigare nummer av Bladet fick ni smakprov på en av dem, Att lära in ute för hållbar utveckling, och i detta nummer visar vi upp några övningar ur seriens minsta bok, en boka att alltid ha i ryggsäcken eller i baksidan med tipsen som räddar en oväntad situation. För vad gör man när bussen är försenad, för att hålla ihop gruppen på den långa promenaden till ett skogsområde eller när de planerade övningarna gick fortare än du tänkt dig? Jo, du tar fram Naturskoleföreningens nya lilla bok "Övningar i baksidan". I den finns exempel på uteövningar ur Att lära in ute-serien som endast kräver naturmaterial och en engagerad pedagog. Inga förberedelser, inget släpande på grejer. Här är boken som förgyller din väntan och räddar din dag! Ett smakprov på övningarna finns i detta nummer av Bladet. Boken kommer att finnas till försäljning i höst.

Glad vår! Vi ses där ute!

S L

Vägen till Naturskolan

2005 frågade min jobbcoach mig, "vad är det för arbete du drömmer om?"

"Jag tänker mig att jag jobbar som frilansade fotograf för de stora naturmagasinen, reser runt i världen och fotograferar både sådant som är hållbart och ohållbart. Synliggör sådant som är viktigt!"

"Ja" sa min coach och visade samtidigt med ett ansiktsuttryck att även hon tyckte att siktet var högt ställt. "Om det är målet, vad är då backup-planen?"

"Jag vet att det finns något som kallas för naturskola, men det finns bara en tjänst i länet"... som om jag trodde att planen om frilansande skulle vara den enklare vägen.

"Det kör vi på" sa hon.

Redan några månader senare var jag praktikant på Naturskolan och vidare ett vikariat som ledde till anställning inom loppet av 1,5 år.

Nu jobbar jag här, har mitt drömjobb. Vägen hit var självklar och jag kunde aldrig ana hur rätt jobbet skulle kännas.

Mina tankar kring hållbart lärande

Jag har försökt att sätta ord på hur komponenterna nyfikenhet, fascination, tid, sammanhang och medvetenhet kan hänga ihop i termer av utomhuspedagogik. Tidigare har bevisen för att utevistelse korrelerar med en ökad miljömedvetenhet varit bristfällig men forskare säger idag genom kvalitativ forskning att resonemanget är gångbart vilket torde revolutionera vår bransch.

Jag menar att när skolundervisningen regelbundet flyttas utomhus får vi sann kunskap om vår omvärld. När vi lär oss att uppskatta förutsättningarna för vårt eget liv blir vi också medvetna om dem. Den medvetenheten ligger till grund för en hållbar utveckling. Med den ingången till hållbarhet blir tiden för närvaro och reflektion på det

vi gör överordnat innehållet.

"Den kvalitén på reflektionstid är unik"

En rektor följde med oss på en utedag i somras. Jag bad honom reflektera över vårt arbetssätt och hur vi kopplar våra övningar till läroplanen. Han sa efteråt att *"det starkaste intrycket på mig var när alla i gruppen på slutet av dagen gick tid att sitta själva vid stranden i tystnad och utan aktivitet. Den kvalitén på reflektionstid är unik i sitt slag och några sådana rum har vi inte på skolan, rakt ur läroplanen! Annars ser jag att ni jobbar med era skolämnen samtidigt där ni också hela tiden parallellt är medvetna om social hållbarhet"*.

Vi som regelbundet möter olika grupper utomhus blir så bra på att hantera vår grupp att vi ofta inte reflekterar över vad som skapar kvalitén. För att främja vår pedagogik tror jag att vi behöver visa var enkelheten med att jobba med sin grupp utomhus ligger. Därför tror jag att den pedagogiska dialogen där vi i detalj sätter ord på vad vi gör är det viktigaste. Jag menar då inte diskussioner om vad vi gör utan hur vi gör det. Vi kan genom de diskussionerna öka distansen till vårt eget ledarskap och utveckla nya metoder som med hjälp av utemiljön tar de dynamiska grupp- och läroprocesserna i precis den riktning vi vill.

Föreningens framtid och mitt styrelsearbete

När jag började jobba var jag ensam på naturskolan i Karlstad och det blev jätteviktigt att kunna prata om andra naturskolor som mina kollegor. Det har varit skönt att kunna säga "Vi i föreningen... Jag har en kollega i...".

Helt fantastiskt!

Jag tror att vi just nu är källarföreningen som tar klivet ut i en professionell organisation.

Samma förening, samma värderingar och själ, men en förening som tas på allvar och plötsligt har möjlighet att påverka utvecklingen i linje med vår vision. Det där med själen är viktigt för mig. Trots att jag inte är helgammal i föreningen känner jag starkt rötterna varifrån pedagogik, metoder och vårt "vi" utvecklats. Jag önskar att vi i föreningen tar tillvara på den samlade kompetens som finns i och kring föreningen. En fråga är hur bra är vi på att ta tillvara på den kunskap som försvinner ur föreningen? Hur bra är vi på att ta tillvara på kraften i 'vi'? Den samlade pedagogiska kompetensen kring lärande är stor och när det kommer till förhållningssätt, värderingar och framför allt idéer om ledarskap tror jag att vi har mycket som vi kan utvecklas tillsammans. Vi jobbar alla på olika sätt mot ett gemensamt mål och det är vår styrka i föreningen.

Då vi människor får göra det vi är bra på och det som vi tycker är kul blir vi väldigt starka genom vår drivkraft. I styrelsen försöker vi hitta dessa drivkrafter. Här ska ingen behöva sitta och göra ett jobb som vi inte är motiverade till. Jag hoppas att alla medlemmar ska få känna detta och att ni förstår genom mina ord vilken stark kraft framåt som skapats i föreningen. Det är fantastiskt att jobba i styrelsen. När jag åker från ett möte så längtar jag till nästa. Besluten

fattas på det som vi grundat i våra målsättningar och som vi alla varit med och diskuterat fram.

Ska vi synas?

Jag har ställt frågan till alla jag mött sedan jag började i styrelsen. "Är det viktigt att vi syns som förening?" När pratet kring 'viet' oundvikligen kommer på tal blir nästan alltid svaret, "det är klart att vi ska." Jag

menar att vi kan värna föreningens själ och samtidigt utvecklas i visionens riktning. Det tror jag vi uppnår genom att driva och arrangera projekt som vi tror på. Inte dansa efter andras pipor eller låta oss detaljstyras av styrdokument. Sätter vi ord på det vi gör, ser vi att vi träffar de största övergripande målen mitt i prick. Glöm då inte de sociala aspekterna på hållbar utveckling som finns i alla

skalor från individ och grupp till det globala och hälsan för människor som tangerar hållbarhet på alla plan.

Erfarenheter genom upplevelser på olika platser utomhus ger ett lärande kring helheter i sitt verkliga sammanhang!

L T W
N

Naturskola, en del av Lgr 11

"Vi kan inte besöka naturskolan era gånger per år, då missar vi för många lektioner." De orden sa en lärare i åk 5 till mig när vi som jobbade på Södertälje naturskola ville bygga upp ett mer regelbundet och långvarigt arbete tillsammans med dem.

Jag måste säga att den typen av kommentarer mötte jag era gånger och för mig rimmar det så illa med vad jag tycker naturskola är för något: naturskola är en del av det utbildningsuppdrag den kommunala och fristående för- och grundskolan i Sverige har!

Balans

Om Naturskola som fenomen ska ha en plats i landets kommuner är jag övertygad om att vi måste hitta balansen mellan vår särart, det vill säga platsens betydelse för lärande, natur och skog som lärandemiljö, naturkänsla och lärande för hållbar utveckling, och skolans utbildningsuppdrag enligt Lgr 11. Låt oss inte tro att kommunerna lägger pengar på att elever och deras lärare ska nyttja naturskolorna om det innebär att de får "en mysig dag i skogen". Dessutom är det resursslöseri av högsta rang! Sveriges alla naturskolepedagoger är, vågar jag påstå, några av landets bästa pedagoger: Vi kan läroplanen, vi kan ledarskap och vi kan allt om platsens betydelse för lärandet. Detta ska utnyttjas till att ge Sveriges skolelever möjlighet att nå målen i Lgr 11.

Diskussioner och kontakter

Som ledamot i naturskoleföreningens styrelse har jag fått möjlighet att vara med och tycka och påverka inifrån. Att tillsammans med mina kollegor stöta och blöta bland annat frågan om vad Naturskola är för någonting och vad vår förening gör för nytta för medlemmar och andra aktörer inom liknande områden. Ofta går diskussionerna höga och jag försöker driva frågan om kopplingen till skolans styrdokument och de förmågor som beskrivs där.

Som chef på Södertälje naturskola blev mitt arbete i styrelsen ett sätt att legitimera vårt arbete inför chefer och andra på central nivå i kommunen. Jag kunde visa att naturskola och utomhuspedagogik är någonting som bara blir större och större och att de knappa 100 naturskolorna runt om i landet gör en fantastisk pedagogisk insats, både för elever men kanske framför allt för lärarna genom fortbildning. Även mina kollegor på Södertälje naturskola hade behållning av mitt styrelsearbete genom att jag fick ett stort och välrenommerat kontaktnät runt om i landet, jag satte just "vår naturskola" på kartan och jag kunde hela tiden uppdatera mina kollegor om forskning med mera, kring vårt område.

Skolledare

Numera jobbar jag som skolledare och försöker hitta ingångar till naturskolevärlden från den horisonten. Det stämmer väl överens med min

"kamp" för att förena naturskolorna med lärarna ute på grundskolorna och kopplingen till Lgr 11. Det är också viktigt för naturskoleföreningen att få inblick i hur skolledare ser på den verksamhet som alla naturskolor bedriver. Som anställd på naturskola brottades jag ständigt med att få tillgång till studiedagar, lärarnas eftermiddagar för fortbildning och så vidare. Att skicka mail till rektorerna var nästan dödsdömt från början, de hamnade bland allt annat som inte var akut eller brådskande på annat sätt. När jag nu själv sitter på "skolledarstolen" kan jag, i alla fall försöka, se på vilket sätt man bäst når ut till skolor och lärare. Vilka prioriteringar tvingas skolorna att göra och hur kan naturskolorna anpassa sin verksamhet så att de får en självklar plats i den dagliga skolverksamheten, utan att "sälja sin själ".

L S B L
N

Från fältbiolog till naturpedagog

För tio år sedan bytte jag bana från biolog på myndighet till naturpedagog på utbildningsförvaltningen i Malmö. Så skulle nog någon annan beskrivit det. För mig började banan kanske när en person från WWF besökte vår 6:a i Malmbäck på Småländska höglandet. Han visade bilder och berättade hur han försökte rädda tigern. "Kan man jobba med sånt", tänkte Jose ne där hon satt i bänken.

Senare som 14-åring bestämde jag mig för att söka upp Fältbiologerna som verkade ha kul i naturen och tog ansvar för de "stora frågorna i världen". Sedan dess har jag jobbat som fältbiolog. Betald eller obetald. Det låter kanske lite mossigt men grundläggande värderingar, hur vi lär av varandra och synen på hur teori och praktik befruktar varandra är nog nästan samma som jag lärde mig de åren jag var aktiv fältbiolog.

Inspiratör

Nu jobbar jag på Malmö Naturskola som är en del av Centrum för Pedagogisk Inspiration. Under åren har jag särskilt uppskattat att möta

malmöbor som har svenska som andra språk. Det har lärt mig massor och i de sammanhangen kommer utomhuspedagogiken verkligen till sin rätt. Jag kan i mitt arbete ge människor möjlighet till sinnliga upplevelser i naturen, i klassrummet, under studiebesök och se till att möten mellan människor uppstår. Det skapar ny kenhet, lust att ta reda på, vilja att upptäcka mer och prova själv. Jag ser mig som en inspiratör eller xare som ordnar så att verktygen för utomhusundervisning är tillgängliga. Naturen själv är annars den bästa inspiratören som till exempel när en större vattensalamander dyker upp i håven.

Vår generation är urban, medie-fokuserad och konsumtions-inriktad. Kopplingen till landsbygden/landskapet/miljön/omvärlden/naturen omkring oss är inte självklar. Utmaningen för oss utomhuspedagoger är bland annat att hjälpa den urbana människan att återupptäcka det lilla i det stora. Att uppleva hur skönt, avslappnande eller spännande och lärorikt det kan vara runt husknuten, vid ett vatten eller i fjällvärlden. Någon visade mig vägen. Nu arbetar

jag som vägvisare och det hoppas jag att jag kan fortsätta med länge till. Som ny i styrelsen hoppas jag kunna vara med och sprida föreningens gemensamma erfarenheter på olika nivåer i samhället.

L J G
N

Barn bryter asfalt. En del av projektet Gröna skolgårdar på Sorgenfriskolan i Malmö.

Naturkontakt och arbete med internationellt perspektiv

En stor del av mitt yrkesliv har jag arbetat som utomhuspedagog på en naturskola. Jag har också lång erfarenhet av att arbeta som lärare i två internationella miljöorganisationer, Greenpeace och WWF. Det är viktigt för mig att arbeta för att skolan ska arbeta mera utomhusså att elever och lärare utvecklar sin naturkontakt.

Vem kan på djupet ta till sig kunskaper om livsbetingelserna; alltså i hjärta och hjärna, utan att vistas i naturen? Vem vill bevara något man inte känner till?

Jag tycker det är viktigt att elever t.ex. förstår kretsloppsprinciper. Det är viktigt ur ett demokratiperspektiv. Jag tror att en medborgare som inte förstår vad kretsloppsprinciper innebär kan ha svårare att skilja bra argument från dåliga i t.ex. diskussionen om ett hållbart samhälle.

Mitt styrelsearbete

Jag vill arbeta för att skolpolitiker, skolledare, lärare och elever ska förstå

att naturkontakt och naturvetenskap är central för att utveckla en känsla för det levande. Det kan vara att förstå hur vi själva är en del biosfären och att vi är beroende av att livsbetingelserna fungerar som de ska. Naturskolans verksamhet är viktig för att stödja den utvecklingen och för att visa att läroplanens intentioner väl kan uppfyllas i en naturskolas verksamhet. Naturskolor gör detta genom ett eget arbetssätt som saknas generellt i skolan.

Aktiva medlemmar

Jag vill gärna delegera flera arbetsuppgifter till medlemmarna i mitt styrelsearbete för att föreningen ska kunna arbeta med flera saker samtidigt och för att jag hoppas att det också utvecklar föreningen mer. Om kontakten med medlemmarna ökar har vi i styrelsen lättare att arbeta med "rätt saker". Jag tycker vi ska arbeta internationellt för att vi

har ett uppdrag av våra medlemmar att göra det. Vi har nått olika långt i olika länder. Så vi ska ta del av andras erfarenheter och sprida våra. Det kan handla om workshops, kontaktnät, ta del av andras arbetsprocesser, forskning inom utomhuspedagogik och att ha utbyte på olika nivåer och mellan olika yrkesgrupper för att utvecklas och stärkas.

L N K L

Foto:
Germund Sellgren

Att brinna för en bättre skola

Jag är en person lik Pippi Långstrump som inte har ro att sitta i klassrummet och syssla med pluttifikation! Det var möjligen mötet med människorna i skolans miljö som fick mig att gå dit.

Efter flera år i arbetslivet gick mina stigar trots allt till skolans värld. Många skulle benämna detta som en klassresa och minerna på mina gamla högstadielärare när jag kom in i lärarrummet under praktik som lärarstudent gick inte att ta miste på. "Det trodde vi inte - att du skulle bli lärare, sa de". Nu har jag gjort mina första 15 år och lärarjobbet känns viktigare än någonsin när rösterna höjs mest för att bedöma eleverna. Jag har dock alltid vetat att jag ska arbeta med människor.

Mitt första jobb som ny lärare var på en mindre byskola där båda lärarna (eldsjälarna) på mellanstadiet hade tillfälligt slocknat. Tyvärr hade även stora delar av elevgruppen också tillfälligt slocknat, självförtroendet var svagt hos eleverna. De kommande nationella proven hade helt enkelt skrämt upp eleverna i femman. Enligt rektorn var mer än hälften av eleverna i klasserna 4-6 i behov av särskilt stöd. Här började min lärargärning mycket utomhus med att stärka elevernas självbild och bild av skolan. Ganska snart stod det klart att eleverna var som elever är mest och vi-känslan

skapade en ny plattform att lyckas. Utomhuspedagogiken var ett lyckat verktyg och på den vägen har det fortsatt.

Om man jobbar mycket själv och är eldsjäl är det lätt göra jobbet till en livsstil där fritid, jobb och allt flyter ihop. Man kör sitt eget race tills man stupar! Eldsjälen i mig slocknade också tillfälligt 2001-2002.

Vad har jag lärt mig av detta? Att skolan ska ta hand om sina eldsjälar och skapa ett klimat där de får lyfta och sprida energi till andra kollegor och elever. En skolas själ och kvalitet sitter till stor del i personalrummet, något som man känner väl när man åker ut och fortbildar. Att undervisa är ett lagspel med många inblandade.

Vad har mina kollegor för nytta av mitt styrelsearbete?

Jag har alltid varit en föreningsmänniska och det gemensamma "vi" är viktigt för mig. Tillsammans är vi starkare och ger större avtryck än vad vi gör på egen hand. Naturskolorna ute i landet drivs av underbara engagerade eldsjälar som kämpar på i sina lokala arenor.

Ibland får vi nya förvaltningschefer som inte riktigt förstår vi-nessen med vår verksamhet och börjar utreda om Naturskolan verkligen behövs. Vi ska anpassas till det generella skolsystemet och kvalitetssäkras. I det

läget är det kanske svårt på det lokala planet att lyfta blicken nationellt och se på vad samtliga Naturskolor och naturskolepedagoger gör för alla elever och pedagoger i landet. När jag i egenskap av styrelseledamot får möjligheten att lyfta blicken nationellt och representera alla fantastiska eldsjälar på landets Naturskolor är det med enorm stolthet och framtidstro jag möter den pedagogiska världen. Med er i ryggen och utomhuspedagogiken kan jag möta vilka beslutsfattare som helst och argumentera om att vår förening är på gång att skapa en bättre skola. Genom att satsa på oss kan de lättare nå sina egna uppsatta mål! Vi kan tillsammans förbättra våra kollegors och unga människors vardag i skolans värld. Låt era elever säga det vi ofta hör: "Det här var den bästa skoldagen i mitt liv!"

L N A S

Naturskolan bidrar till välfärd

Som politiker i Falun så anser jag att alla våra beslut ska bygga på ett arbete för hållbar utveckling. För mig innebär det att jag ständigt beaktar vad samhället klarar av ur ett ekonomiskt, ekologiskt och socialt perspektiv.

Ekonomi är förutsättningen för hållbar utveckling under några år. Den sociala dimensionen motsvarar välfärden under en mans/kvinnoålder.

Ekologiskt arbete säkerställer hållbar utveckling över generationer. Välfärden måste räcka till alla!

Naturskolan i Falun är en kommunal verksamhet som arbetar med att möjliggöra allt detta genom att lära in ute. Skolan ger möjlighet för Faluns alla barn att få möta människor, djur och natur på ett respektfullt sätt. Faluns historiska vingslag vävs in som spännande inslag i barnens utbildning och en förståelse skapas för den insats som tidigare generationer bidragit med. Sagan blir verklighet. Genom att pedagogerna på Faluns Naturskola delar med sig av sina

kunskaper till andra verksamheter bidrar Falun till att förbättra hela världens välfärd.

Genom Naturskolan garanteras Faluns alla barn en unik möjlighet att få en fantastisk utbildning i hållbar utveckling och detta genom att bara ha roligt!

Naturskolan i Falun är en verksamhet som har och kommer att ha mitt fulla stöd. Väl investerade pengar som i allra högsta grad bidrar till Faluns välfärd.

MARIA GEHLIN,
FALUPARTIET

Tillsammans för förändring

Jag växte upp i den lilla staden Vimmerby, i ett bostadsområde i utkanten av staden. Naturen fanns precis inpå knuten och där höll jag till med mina kompisar. Vi utforskade världen och otaliga var de middagar vi aldrig hann, eftersom vi hade viktigare saker för oss.

Herberts Hage, DFT, Gråstenen och Korksruven var platser som befolkades av vår fantasi. Naturen var en plats där man kände trygghet och som öppnade för fantastiska äventyr. Så småningom blev det Scouterna, Friluftsrådet och Naturskyddsföreningen.

På barrikaderna

På 80-talet blossade striden om Sakab:s etablering i Närke. Det fanns många åsikter om lämpligheten i att placera anläggningen i Kvarntorp utanför Kumla, det område som redan varit hårt ansatt av miljöförstörande

verksamhet. För första gången i mitt liv gick jag i demonstrationståg och stred på barrikaderna. Så blev det just motståndet mot Sakab och uppmärksamheten kring detta som innebar att tekniken vässades ytterligare när anläggningen byggdes. Den hamnade där förvisso, men blev helt enkelt bättre och säkrare än den annars skulle ha blivit.

Med det i bagaget lärde jag mig att; oavsett hur mycket du kan som enskild individ, har du ringa påverkansgrad. För att få ut ditt budskap måste du nå allmänheten, engagera och entusiasmera. Många tillsammans gör skillnad!

Ett blad för framtiden

Jag blev lärare. När jag vandrade ut med mina elever i skog och mark under 80- och 90-talet, visste jag inte att det fanns en förening för pedagoger som höll på med samma sak som jag,

utomhuspedagogik. Än mindre att det fanns en tidskrift, Bladet! Just nu är en av mina uppgifter att vara Bladet-ansvarig i styrelsen. Min förhoppning är att Bladet utvecklas vidare till en tidskrift, som inte bara efterfrågas av oss, redan med ngrarna i syltburken, utan även av andra, med ett innehåll som sticker ut, kittlar och inspirerar!

L N B E

Naturskolan - en strategisk del av skolutvecklingen i kommunen

När tankarna startade inför att skriva den här texten så frågade jag mina döttrar om deras syn på Naturskolan. De sa "att få lära sig saker på ett annat sätt än att bara läsa" och "få vara ute och lära mig mer om naturen". När beslutet om en Naturskola togs i barn- och utbildningsnämnden, så var mina döttrar i förskoleålder. Men deras tankar idag sammanfattar på ett bra sätt de diskussioner vi då hade.

Skolutveckling

Barn är inte lika och de har olika lärostilar och vi vill stimulera skolan i Kumla att arbeta för att möta detta. En viktig del i detta är vår Naturskola

i Kvarntorp, som är en strategisk del i kommunens skolutveckling. En plats där eleverna möts och får kunskap i en annan miljö och på ett annat sätt, där de får vara ute i en miljö som bär tydliga spår av Kumlas utveckling och där de får vara tillsammans och uppleva saker. Det är även viktigt att våra barn och unga får en ökad kunskap om naturen, miljön och hur vår livsstil påverkar den. Det för att öka medvetandet och vikten av att arbeta med frågor som berör klimat och miljö, där har Naturskolan ett viktigt uppdrag.

Fortbildning

Att lära ute är någonting som vi politiskt tycker är viktigt, de tillfällen som eleverna gör på naturskolan behöver kompletteras med att få lära ute även i den "vanliga" skoldagen. Därför är Naturskolan även en arena för att fortbilda personal inom kommunen om utomhuspedagogik. Där lärarna får möjlighet att lära

tillsammans på "hemmaplan", det gynnar skolutvecklingen i kommunen och nätverksbyggandet mellan lärarna.

Stolt

Som kommunstyrelsens ordförande i Kumla är jag oerhört stolt över den verksamhet som bedrivs i Naturskolan. Den ger elever och lärare verktyg och inspiration att lära mer och nytt genom utomhuspedagogiken, därför är det viktigt att möjliggöra Naturskolans verksamhet även i framtiden.

K H
K K

Vad kan jag göra för föreningen?

Som kassör är det väldigt påtagligt – se till att fakturor kommer ut och in, och att vi följer det som är bestämt. De olika adressregistren nns hos mig.

Jag står som kontaktperson och som pensionär är det lätt att nå mig på telefon eller mail. Med ”kontoret på ckan” kan jag ändå röra mig mellan mina två boställen. Det går att ställa upp på plats på skolor och mässor.

Naturskolan i Härryda

Naturskolevärlden kom jag tidigt i kontakt med. När vi i Härryda kommun började sondera för naturskola fick en kollega och jag vistas en vecka på naturlägerskola hos Bo Malmsten i Alljungen i Blekinge. Naturvårdsverket låg bakom. Att vara ute och följa naturens gång var inget främmande för mig som varit ute med min pappa i stort sett varenda helg under uppväxten (ett privilegium för äldsta barnet?). På Lärarhögskolan i Göteborg hade vi lägerskolemetodik på 60-talet, och det ligger faktiskt väldigt nära vår verksamhet.

Karismatiska ledare är A och O både inom ”vanliga skolan” och naturskolan!

Nedläggning

Som lärare på naturskolan ck jag

så otroligt mycket positiv respons från både barn och vuxna. Sedan kändes det fruktansvärt dystert när skolchefen skrev till personal på en skola inför hotet – som blev verklighet – att lägga ner naturskolan när jag slutade:

”Mycket av verksamheten har byggts upp av och varit beroende av denna persons kunskaper och engagemang. Är det verkligen så att vi i den kommunala skolan inte kan klara av att möta elevernas vetgirighet och upptäckarlust utan att det är en ny eldsjäl som ska fram och göra det så att säga ”utifrån”?

-Nej! säger jag styrkt av otaliga vittnesbörd när jag nu i efterhand besökt ”mina” skolor. Det hjälper inte att de satsat på IT som de planerade i stället. Många lärare behöver praktisk stöttning och det där lilla extra som stimulans i sina teman!

Glädjande nog har många kommuner förstått att naturskolan är ett komplement som hjälper till att uppfylla alla krav. Genom åren har medlemsantalet i Naturskoleföreningen gått stadigt uppåt trots att några försvunnit. Den trenden hoppas jag ska fortsätta!

Jag önskar att många barn ska kunna skriva som elever från åk 4 gjorde för att övertyga politiker:

Vi har roligt på Naturskolan, och när vi har roligt så lär vi oss mycket lättare. Det är det roligaste i skolan man kan göra. Jag och klassen längtar att åka dit.

Det roligaste jag har varit med om i Naturskolan var när vi lärde oss om mossor.

När vi hade gjort klart om mossor berättade Kristina sägner. Det var jättemysigt!

K N K J

Från A till Ö i natur och miljö

Detta läromedel är tillägnat barnen för framtiden. Inger Lundh har skrivit en sångbok med noter och ett tillhörande häfte som ska fungera som vägvisare i arbetet med sångerna. Målgrupp är årskurs 1-3. Läromedlet är ”ett kretsloppsanpassat alfabet för lågstadiet. Bokstäverna är vägvisare till sinnestränande, ämnesövergripande temaarbeten om djur, växter och ekologiska begrepp.”

- Finns det utomhuspedagogik på något mer ställe här?

Nej, Skolforum 2011 var ingen guldgruva för de besökare som ville få information om och inspiration till att jobba med utomhuspedagogik. Naturskoleföreningen delade en liten monter med förlaget Outdoor Teaching och sedan fanns det inte så mycket mer.

Under en rundtur på mässan träffade jag på Fredrik Engqvist, han satt i mässans egen monter och tog emot frågor och tips inför kommande år. Naturligtvis kunde jag inte låta bli att slå mig ner hos honom en stund. Och på den vägen är det. Jag var fast i min övertygelse att behovet fanns och att det skulle vara både roligare och bättre om vi var fler som samarbetade och kunde visa att utomhuspedagogiken har en given plats i dagens skola. Fredrik höll med, visst tyckte också han att det var en bra idé med mer utomhuspedagogik på Skolforum.

Så när Stockholmsmässan i Älvsjö öppnade sina portar i slutet av oktober 2012 så fanns vi på plats. Ett stort leende spred sig i hela kroppen när jag på söndagseftermiddagen anlände till ett lätt kaotiskt myller av företag och hantverkare som finslipade och byggde in i det sista. Längst ner i en av huvudgångarna öppnades det upp en stor yta med en vacker höstbild som fondvägg, gröna och bruna mattor i oregelbundet mönster och en lägerplats med stubbar att sitta på. Över det hängde

en gigantisk vepa från taket med texten "Utomhustorget" tryckt med stora vita bokstäver - vårt alldeles egna torg!

Vilka var vi då som samlats för att samarbeta, nätverka, informera, sälja och hålla i olika aktiviteter? Förutom Naturskoleföreningen deltog WWF, LRF, Friluftsrådet i Ur och Skur, Outdoor Teaching förlag, Skogen i Skolan, Håll Sverige Rent och Naturskyddsföreningen. Vi delade på en monteryta och en större öppen aktivitetsyta där vi turades om att ha 20-minuters workshops i olika ämnen och teman. Dessutom deltog Jönköpings högskola och Linköpings universitet varsin dag med information och föreläsning av Eva Kätting.

På aktivitetstorget kunde man

även vila en stund vid lägerelden, kika närmare i Skolskogsådan, mumsa på ett av fem sorters äpplen direkt från Kivik eller bläddra i material och prata med oss i lugn och ro en liten stund. Det är svårt att säga hur många som deltog i workshops under mässdagarna, men närmare 300 personer var det nog. Dessutom kunde man tävla och vinna fina priser eller köpa böcker till mässpris från förlaget (ca 400 böcker från Att lära in ute-serien såldes och 5kr per sålt exemplar gick direkt till Naturskoleföreningen), övrigt material gick också åt som smör i solsken!

Det hela blev med andra ord en lyckad satsning och vi fick mycket uppmärksamhet och intresserade besökare, all information fanns på samma ställe och vi som deltog kunde nätverka med varandra. Vi kunde visa vilka fina möjligheter som finns, att utomhuspedagogiken både har en bredd och ett djup och att man med alla åldrar och ämnen kan jobba med ett utomhuspedagogiskt förhållningssätt i vardagen.

I år satsar vi på ett nytt deltagande, de flesta från förra året har redan tackat ja till att delta igen och de som inte var med i fjol men som jobbar med utomhuspedagogik håller nu på att bli kontaktade. Skolforum 2013 vill framhålla vikten av fortbildning och skolutveckling, något vi definitivt kan erbjuda besökarna! En del av upplägget behålls och nytt tillkommer, vi ser nu fram emot en ny och spännande höst med många möten på Utomhustorget.

T :L C

På Skolforum finns olika ämnestorg, 2012 fick vi ett eget. Innebär det att utomhuspedagogiken nu klassas som ett eget ämne? En vacker tanke.

Adressändring och medlemskap

Vänd dig till mig om du vill ändra något eller om du har frågor angående medlemskap! Kontakta mig på:

E-mail: kristina.jarnedal@naturskola.se
eller telefon 070-767 51 59

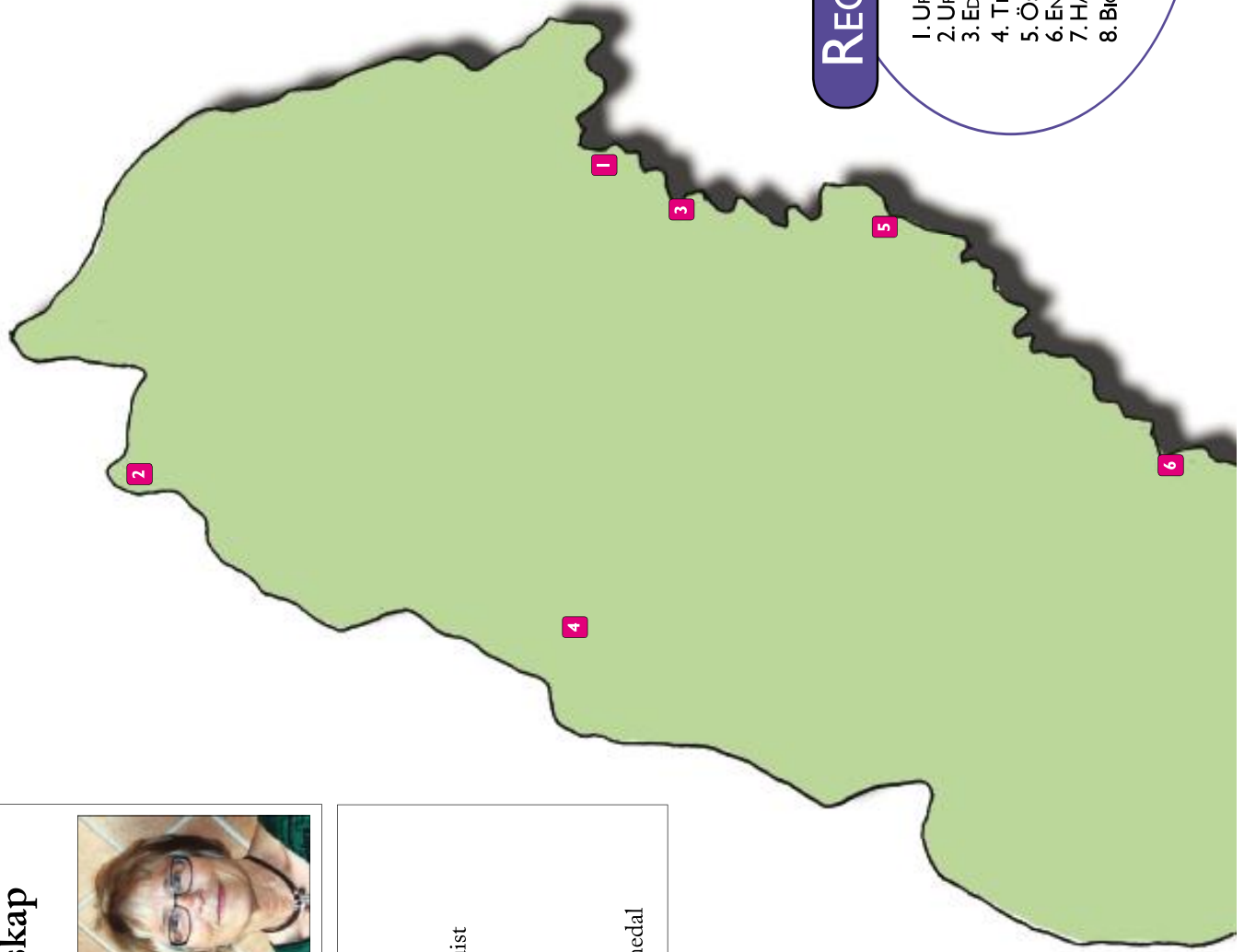
Kristina Jarnedal

Kontaktpersoner i styrelsen

Region Norr - Anders Sjöberg
Region Uppland - Stina Lindblad
Region Stockholm - Karl Lindeborg/ Susie Broquist
Lundegård
Region Mitt- Britt Eklöf
Region Öst - Jan- Erik Haggarsen
Region Väst - Kristina Jarnedal
Region Syd - Josefine Gustafsson
Naturskoleföreningens seniorgrupp - Kristina Jarnedal

Naturskolor i Sverige 2013

REGION NORR

1. LULEÅ MILJÖSKOLA
2. NATURUM ABISKO
3. PITEÅ NATURSKOLA
4. NATURUM VINDELFJÄLLEN AMMARINÄS
5. NATURSKOLAN I UMEÅ
6. NATURSKOLAN I SUNDSVALL
7. NATURUM FULUFJÄLLET
8. FALU NATURSKOLA
9. OCKELBO NATURSKOLA
10. NATURUM FÄRNEBOFJÄRDEN
11. NATURUM DALARNA

REGION UPPLAND

1. UPPSALA NATURSKOLA
2. UPPLANDSSTIFTELSENS NATURSKOLA
3. EDA NATURSKOLA
4. TIERPS NATURSKOLA
5. ÖSTHAMMARS NATUR- OCH TEKNISKSOLA
6. ENABYGDENS NATURSKOLEVERKSAMHET
7. HÄBO NATURSKOLA VATTUNÖDEN
8. BIOSFÄRUM GRÖNA KUNSKAPSHUSET

REGION VÄST

1. ASPÖ NATURSKOLA
2. NATURUM HÖRNBOGASJÖN
3. KOSTERS TRÄDGÅRDAR
4. EKOPARK STRÖMSTAD
5. VARA NATURSKOLA
6. HUNNEBERGS NATURSKOLA
7. NATURUM GETTERÖN
8. UDDEVALLA NATURSKOLA
9. MARKS NATURSKOLA
10. FALKENBERGS NATURSKOLA
11. NAVETS UTEVERKSAMHET
12. MILJÖLABBET ROTEN
13. MILJÖKUNSKAP PÅ VÄG
14. NATURHISTORISKA MUSEET
15. NATUR- OCH KULTURSKOLAN ÄSKHULTS BY

REGION SYD

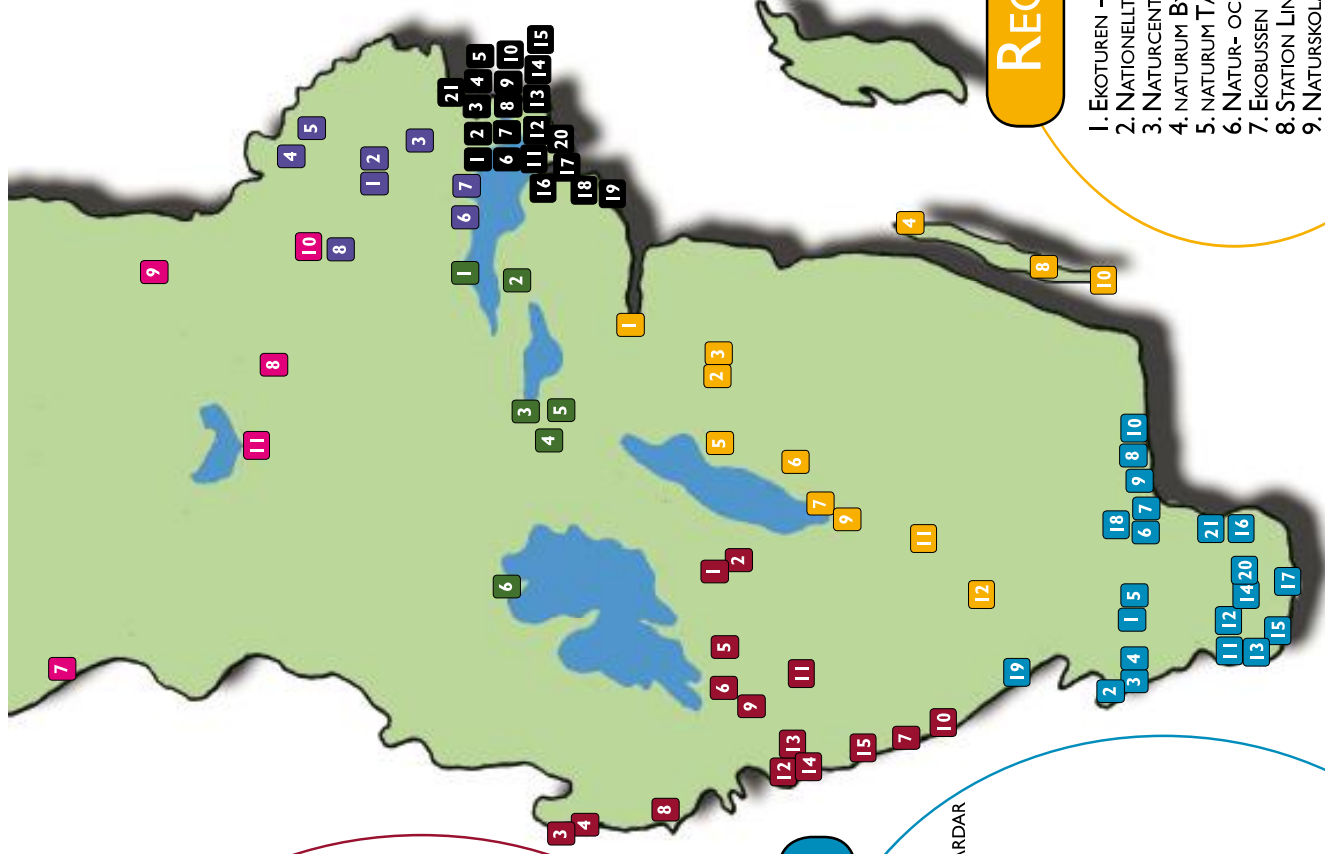
1. NATURUM SÖDERÅSEN
2. NATUROM KULLABERG
3. FREDRIKS DAL MUSEER OCH TRÄDGÅRDAR
4. MILJÖVERKSTADEN
5. NATURSKOLAN SÖDERÅSEN
6. KRISTIANSTADS NATURSKOLA
7. NATURUM VATTENRIKET
8. IRE NATUR- OCH KULTURSKOLA
9. NATURSKOLAN I SÖLVESBORG
10. NATURUM BLEKINGE
11. NATURSKOLAN I LUND
12. NATUR I FOKUS
13. MALMÖ NATURSKOLA
14. HÖRJELGÅRDEN
15. NATURSKOLAN GLADAN
16. NATURUM STENSHUVUD
17. MARIETORPS NATURSKOLA
18. NATURVÅRDEN
19. HALMSTAD NATURSKOLA
20. NATURSPÅRET
21. CHRISTINEHOFS EKOPARK

REGION STHLM

1. SIGTUNA NATURSKOLA
2. UPPLANDS VÄSBY NATURSKOLA
3. NATURSKOLAN I SOLLENTUNA
4. KYRKHAMNS FÄLTSKOLA
5. ULVSÄTTRASKOLAN NATURSKOLAN
6. SOLNA NATURSKOLA
7. BIODLARN BA NATURSKOLAN
8. EGGEBYGÅRDS FÄLTSKOLA
9. EKERÖ MILJÖUTBILDNING
10. NATURENS HUS
11. VETGIROT
12. BOTKYRKA NATURSKOLA/FÄLTBUSSEN
13. FÄLTSKOLAN I SKÄR HOLMEN
14. NACKA NATURSKOLA
15. TYRESÖ NATURSKOLA
16. SÖDERTÄLJE NATURSKOLA
17. NYNÄSHAMNS NATURSKOLA
18. NYKÖPINGS NATURSKOLA
19. NATURUM STENDÖRREN
20. MILJÖVERKSTAN I HANINGE
21. FÄRSNA NATURCENTRUM

REGION ÖST

1. EKOTUREN - MILJÖ- OCH NATURBUSSEN
2. NATIONELLT CENTRUM FÖR UTOMHUSPEDAGOGIK
3. NATURCENTRUM - LINKÖPINGS NATURSKOLA
4. NATURUM BYXELKROK
5. NATURUM TÄKERN
6. NATUR- OCH KULTURSKOLAN PÅ RÅS
7. EKOBUSSEN
8. STATION LINNÉ AB
9. NATURSKOLAN I TABERG
10. NATURUM OTTENBY
11. NATURUM STORE MOSSE
12. HUSEBY NATURSKOLA

Region Norr

FALU NATURSKOLA

(Evis Engman, Mia Bucht, Helge Sonntag, Anders Sjöberg, Gordon Eadie)
Lilltorpsv. 55
791 94 Falun
023-83 101
naturskolan@falun.se
www.falun.se/naturskolan

LULEÅ MILJÖSKOLA

(Göran Öhman, Kicki Stridfelt, Anders Abrahamsson)
Köpmansgatan 40
972 33 LULEÅ
tel: 0920-45 33 17, fax: 0920-45 44 74
Anders 070- 564 55 88
Kicki 073-046 41 48
Göran 070- 564 56 92
goran.ohman@skol.lulea.se
ingrid-kicki.stridfelt@skol.lulea.se
anders.abrahamson@skol.lulea.se
www.lulea.se/miljoskola4

NATURSKOLAN I SUNDSVALL

(Pessi Liukkonen, Simon Meurling)
Friluftscentrum
Södra Berget
Box 858
851 24 SUNDSVALL
Pessi 073-275 54 25
Susanne 070-642 49 86
pessi.liukkonen@sundsvall.se
www.naturskola.sundsvall.se

NATURSKOLAN I UMEA

(Erika Åberg, Agneta Fries, Lennart Wendel, Hasse Lindborg, Nisse Karlsson, Matz Glantz)
c/o Ö. Ersboda skola
Ostvägen 6
906 26 Umeå
tel : 090-16 50 95, 070-569 03 21
erika.berg@umea.se
www.umea.se/naturskolan

NATURUM ABISKO

(Lo Fischer)
Box 26
961 07 Abisko
Tel 0908-78860 070-619 88 60
lo.fischer@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/norrbotten

NATURUM DALARNA

Buffils Annas väg 36
793 60 Siljansnäs
asa.pokela@lansstyrelsen.se
naturum.dalarna@lansstyrelsen.se
www.naturumdalarna.se

NATURUM FULUFJÄLLET

(Sofia Tiger)
Box 128
790 90 Särna
076- 80 999 67
0253- 170 75 (naturum Fulufjället)
Sofia.Tiger@lansstyrelsen.se
www.fulufjallet.se

NATURUM FÄRNEBOFJÄRDEN

(Jessica Berg)
Gysinge Bruk
810 21 Gysinge
jessica.berg@x.lst.se

NATURUM VINDELFJÄLLEN

AMMARNÄS

(Ludmilla Wieslander)
Tjulträskvägen 1
Box 133
920 75 AMMARNÄS
0952-60165, 070-368 01 65
naturum.ammarnas@lansstyrelsen.se

OCKELBO NATURSKOLA

(Eva-Marie Åkerlundh)
Rabo skola
Rabovägen 8
816 30 Ockelbo
Tel. 072-51 44 04
eva-marie.akerlundh@ockelbo.se

PITEA NATURSKOLA

(Stefan Eriksson, Stefan Bergmark)
Helgenäsgatan 13
945 31 Norrfjärden
0911-697562
naturskolan@pitea.se
stefan.eriksson@edu.pitea.se
stefan.bergmark@edu.pitea.se
www.pitea.se/naturskolan

Region Uppland

BIOFÄRUM GRÖNA KUNSKAPSHUSET

(Cia Holmberg)
Skärsjö 163
740 45 Tärnsjö
Tel. 073-940 97 06
cia.holmberg@gkh.se

EDA NATURSKOLA

(Sara Antell)
Kasby 13
741 93 Knivsta
Tel.073- 826 17 48
edanaturskola@gmail.com
www.upplandsstiftelsen.se

ENABYGDENS

NATURSKOLEVERKSAMHET

(Sven Andersson, Mikael Bernövall)
S:t Iliansskolan
Box 194
745 23 ENKÖPING
tel 070-331 19 17
sven.andersson@korsang.enkoping.se
tel 070-278 71 11
mikael.bernovall@orsundsbro.enkoping.se
www.enkoping.se/swwwing/app/cm/Browse.jsp?PAGE=181300

HÄBO NATURSKOLA VATTUNÖDEN

(Lena Sköldberg, Monica Happe Linde)
Lena Sköldberg
Torresta byväg 10
746 50 Bålsta
alt: Monica Happe Linde
Runbrovägen
746 91 Bålsta
[lena.skoldberg@bildning.habo.se](mailto:lens.skoldberg@bildning.habo.se)
[monica.happe-linde@ bildning.habo.se](mailto:monica.happe-linde@bildning.habo.se)

TIERPS NATURSKOLA

(Katarina Larsson, Helena Söderberg)
Hållnäs skola
Edvallavägen 17
819 64 Hållnäs
katarina.larsson@utb.tierp.se
helena.soderberg@utb.tierp.se

UPPLANDSSTIFTELSENS

NATURSKOLA

(Kajsa Molander)
c/o Uppsala Naturskola
Hammaraskog
755 91 UPPSALA
tel: 018-727 80 54, fax: 018-727 80 32
naturskolan@uppsala.se
www.upplandsstiftelsen.se

UPPSALA NATURSKOLA

(Per Hedberg, Anna Aldén)
Hammaraskog
755 91 UPPSALA
tel: 018-727 80 54
Anna 070-8563802
naturskolan@uppsala.se
www.upplandsstiftelsen.se

ÖSTHAMMARS NATUR- OCH

TEKNIKSOLA

(Christina Jansson)
Rådmansgatan 25
742 32 Östhammar
ninnie.jansson@telia.com

BIODLARENS NATURSKOLA

(Åsa Backlund)
Östra Allén 1
181 65 Lidingö
Tel. 073-913 35 79
biodlarens-naturskola.lidingo@hotmail.com

BOTKYRKA NATURSKOLA

(Annika Norin, Anders Bengtsson, Ewa Wiklund, Helena Osswald)
Naturpedagogiskt centrum
Odlingsvägen 36
147 33 Tumba
tel: 08-530 611 45, 530 268 80
Ewa: 070-203 48 88
Helena: 073-833 79 99
ewa.wiklund@edu.botkyrka.se
helena.osswald@edu.botkyrka.se
faltbussen@botkyrka.se
www.botkyrka.se/faltbussen

EGGEBYGÅRDS FÄLTSKOLA

(Susanne Fabricius, Anna Rådström)
Eggeby gård
163 62 Spånga
tel: 08-750 46 00, 070-761 94 00
susanne.fabricius@telia.com
www.stockholm.se/eggebygardsfaltskolor

EKERÖ MILJÖUTBILDNING

(Lena Borg)
Box 205
178 23 Ekerö
lena.borg@ekero.se
tel. 073-660 40 13
www.ekero.se

FÄLTSKOLAN SKÄRHOLMEN

(Birgitta Sang)
Mellanbergsvägen 67 nb
129 31 Hägersten
Tel. 076-825 17 70
sangare@home.se

FÄRSNA NATURCENTRUM

(Anna Westerlund)
Norrtälje naturvårdsstiftelse
Färsna gård
761 73 Norrtälje
Tel. 0176-184 07, 0730-753 627
anna@naturvardsstiftelse.se
www.farsnagard.se
www.naturvardsstiftelse.se

KYRKHAMNS FÄLTSKOLA

(Janne Säaf, Pelle Holmberg)
c/o Janne Säaf
Kyrkhamnsvägen 35
165 72 Hässelby
Tel. 070-386 30 40
janne@khamnfs.se

MILJÖVERKSTAN I HANINGE

(Kajsa Öberg, Lisa Lundin)
Kultur och Föreningshuset i Jordbro
Hurtigs torg 2

136 51 Haninge
Kajsa Öberg tel. 08- 606 81 95
Lisa Lundin tel. 08- 606 81 99
miljoverkstan@haninge.se,
kajsa.oberg@haninge.se,
lisa.lundin@haninge.se

NACKA NATURSKOLA

(Annika Wiberg, Malena von Huth)
Velamsunds gård
132 36 SALTSJÖ-BOO
tel: 08-718 98 16
naturskolan@nacka.se
www.nacka.se/naturskolan

NATURENS HUS

(Ann Franzén)
Gustafsborgsvägen 20
114 18 Stockholm
08-16 70 30
naturenshus@vetenskapenshus.se
http://vetenskapenshus.se.

NATURSKOLAN I SOLLENTUNA

(Gunnar Hallberg, Hanna Heurlin)
Väsby Gård
191 62 SOLLENTUNA
Gunnar 08-579 229 78
Hanna 08-579 229 74
naturskolan@sollemtuna.se
haheu_s@edu.sollemtuna.se
www.sollemtuna.se/naturskolan

NATURUM STENDÖRREN

(Johanna Öhr)
Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 Nyköping
073-0318105
johanna.ohr@d.lst.se

NYKÖPINGS NATURSKOLA

(Karin Anklew, Anna Holst, Lennart Wahlén)
Nyköpings kommun
Helgona Söra
611 94 Nyköping
Tel. 0155-21 07 57
Karin 073-662 25 23
Anna 073-426 86 67
Lennart 070-216 94 89
karin.anklew@nykoping.se
anna.holst@nykoping.se
lennart.wahlen@nykoping.se
www.nykoping.se/naturskolan/

NYNÄSHAMNS NATURSKOLA

(Mats Wejdmark, Robert Lättman-Masch)
Nynäshamns kommun
Naturskolan
149 81 NYNÄSHAMN
Besöksadress: Sjöudden, Ösmo
Mats 08-520 73709
Robert 08-520 73708
mats.wejdmark@naturskolan.pp.se
robert.lattman@naturskolan.pp.se
www.nynashamnsnaturskola.se

SIGTUNA NATURSKOLA

(Jan-Erik Haggarrsson, Per Snöbohm)
Sigtuna kommun
195 85 MÄRSTA
tel & fax: 08-592 522 65
per.snobohm@sigtuna.se
www.sigtuna.se

SOLNA NATURSKOLA

(Elisabet Brömster, Ninni Reinebo Engström)
Överjärva gård
170 69 SOLNA
tel: 08-655 08 33
Elisabeth 070- 590 74 64
Ninni 073-915 33 37
ninni@overjarva.se
elisabet@overjarva.se
solnanaturskola@overjarva.se
www.overjarvagard.se

SÖDERTÄLJE NATURSKOLA

(Ulla Engström, Marlene Ness, Lisa Behrenfeldt)
Lina 11
151 89 Södertälje
Tel. 08-550 339 93, 08-523 028 18,
0766-48 36 18
marlene.ness@sodertalje.se
ulla.engstrom@sodertalje.se
http://site.google.com/site/naturskolan/home

TYRESÖ NATURSKOLA

(Jonas Hedlund, Martina Kiibus)
135 60 Tyresö
Besöksadress: Alby friluftsgård, Tyresö
Jonas 070-1698219,
jonas.hedlund@tyreso.se
Martina 073-1698183
martina.kiibus@tyreso.se
www.tyreso.se/naturskolan

ULVSÄTTRASKOLAN NATURSKOLAN

Källtorpsvägen 60
176 76 Järfälla

UPPLANDS VÄSBY NATURSKOLA

(Magnus Söderlund, Anders Edbom)
Miljö- och hälsoskyddskontoret
194 80 Upplands Väsby
Besöksadress: Skeppartorp
tel/fax 08-590 899 28/590 819 30
Anders 08-590 975 61
Magnus 08-590 971 57
anders.edbom@upplandsvasby.se
magnus.soderlund@upplandsvasby.se

VETGIROT

(Inger Pilebro Mellgren)
Gamla Strängnäs 335
155 91 Nykvarn
tel: 070- 550 19 62
inger@vetgirot.se
www.vetgirot.se

Region Mitt

ASKÖVIKENS NATURSKOLA

(Linda Vestman, Niclas Lignell, Rune Landquist, Magdalena Löfgren)
Västerås stad
proAros Lärande utbildning skolgemen-
samt stöd
721 87 Västerås
Tel 021-39 41 59
073-910 62 22
linda.elisabeth.vestman@vasteras.se
niclas.lignell@skola.vasteras.se
rune.landquist@skola.vasteras.se
magdalena.lofgren@skola.vasteras.se
www.vasteras.se/naturskolanaskoviken

KARLSTADS NATURSKOLA

SOLBUSSEN

(Torbjörn Wrangé, Ulrika Lindenäs)
Mariebergsskogen
651 84 Karlstad
Kontor 054-29 57 95
Torbjörn 054-540 35 30

Ulrika 054-540 35 29
torbjorn.wrangé@karlstad.se
ulrika.lindenäs@karlstad.se
www.karlstad.se/naturskolan

KVARNTORP NATURSKOLA

(Britt Eklöf, Thomas Hjalmarsson)
Berghugnsvägen 30
692 75 Kumla
019-57 73 18
070-55 88 547
naturskolan@skola.kumla.se

NATURSKOLAN I ESKILSTUNA

(Ann-Sofie Tedenljung-Forsberg, Mi Ahl)
c/o Skogsängsskolan
Vasavägen 33
631 86 ESKILSTUNA
naturskolan@eskilstuna.se
tel: 016-51 02 01
Ann-Sofie 070-156 63 18
Mi 070-467 12 47
www.eskilstuna.se/naturskolan

NATURSKOLAN I SIXTORP

(Mattias Claesson)
Lekebergsskolan 7-9
Letstigen 2
716 30 Fjugesta
Tel. 070-652 94 00
mail mattias.claesson@lekeberg.se
www.lekeberg.se/Barn-utbildning/Naturskola-i-Sixtorp

ÖREBRO NATURSKOLA

(Niklas Jarl, Cecilia Bremer, Birgitta Jans-
son)
Oljevägen 15
702 15 Örebro
tel 019-21 68 50
naturskolan@orebro.se
www.orebro.se/hallbarutvecklingiskolan

Region Öst

NATIONELLT CENTRUM FÖR

UTOMHUSPEDAGOGIK

LINKÖPINGS UNIVERSITET

Hus Key
Anders Szczepanski
581 83 Linköping
tel 013-28 19 91, 0709-756803
andsz@ibu.liu.se
www.liu.se/ikk/ncu/

EKOBUSSEN

(Claes Hellsten)
c/o Claes Hellsten, Ormenäs
Stamseryd 56
563 00 Gränna
tel: 0390-500 84
mobil: 036-10 23 34, 070-3269685

EKOTUREN

(Anette Aspegren-Göldorff)
c/o Anette Aspegren-Göldorff
Sotaregatan 8
603 62 Norrköping
tel. 070-286 22 06
anette@ekoturen.se
www.ekoturen.se

HUSEBY NATURSKOLA

(Marie Mårtensson)
Huseby Bruk AB
Gamla smedjan
340 32 Grimslöv
0470-75 20 97
naturum@husebybruk.se
www.naturumkronoberg.se

NATURCENTRUM

(Carina Brage, Johanna Lindeberg, Knut Eriksson)
Linköpings naturskola
Lasarettsgatan 1
582 29 Linköping
013-20 62 68
tel 0739-95 95 29
carina.brage@calluna.se
www.calluna.se

NATUR- & KULTURSKOLAN PÅ RAS

(Anette Hedvall Svensson, Susanne Da-
vidsson)
Junkaremålsskolan
573 82 Tranås
Anette 076-546 05 44
Susanne 070-369 61 19
anette.hedvall-svensson@os.tranas.se
susanne.davidsson@tranas.se

NATURUM TAKERN

(Ellen Hultman, Malin Granlund Feldt)
Glänås
590 22 Väderstad
ellen.hultman@lansstyrelsen.se
www.naturumtakern.se

NATURUM OTTENBY

(Liselotte Wetterstrand Waldenström)
Ottenby 401
380 65 Degerhamn
0485-66 12 00
naturum@ottenby.se
www.naturum.ottenby.se

NATURUM STORE MOSSE

(Martha Wägeus)
Store Mosse Nationalpark
330 33 Hillerstorp
0370-23792
070-5682849

NATURUM TROLLSKOGEN

(Marie Larsson)
Trollskogsvägen 20
380 75 Byxelkrok
Tel. 070-630 58 65
marie.larsson@lansstyrelsen.se

NATURSKOLAN I TABERG

(Sabine Lind, Per König)
Jönköpings kommun
Tekniska kontoret
551 89 Jönköping
sabine.lind@jonkoping.se
tel 036-10 24 76
per.konig@jonkoping.se
tel. 036-10 24 52
www.gruvan.nu
www.fladdermuscentrum.se

STATION LINNÉ AB

(Dave Karlsson)
Skogsby 161
386 93 Färjestaden
Tel. 0485-385 84
info@stationlinne.se
www.stationlinne.se

Region Väst

ASPÖ NATURSKOLA

(Manne Ryttman)
Aspö Gård
541 91 SKÖVDE
tel: 070-3174552
naturskolan@skovde.se
manne.ryttman@skovde.se

EKOPARK STRÖMSTAD

Strömstad kommun
Tekniska förvaltningen
Margareta Nordström
Norra Bergsgatan 21-23
452 80 Strömstad
tel 0526-15368
ekopark@stromstad.se

FALKENBERGS NATURSKOLA

Falkenbergs Montessoriskola
(Jenny Bolmstedt)
Murarevägen 50
311 86 Falkenberg
Tel. 0730-94 07 25
jenny.bolmstedt@edu.falkenberg.se

HUNNEBERGS NATURSKOLA

(Annette Fredman, Conny Malm, Ann-Sofie Svantesson)
Hunneberg 129
468 31 Hunneberg
tel: 0521-22 37 70
info@hunnebergsnaturskola.se
www.hunnebergsnaturskola.se

KOSTERS TRÄDGÅRDAR

(Stefan von Bothmer)
Långegårde
452 05 Sydkoster
0526-205 99, 070-600 13 13
stefan@kosterstradgardar.se

MARKS NATURSKOLA

(Kenneth Andersson)
Seglorav. 9B
511 71 FRITSLA
tel: 0320-704 18
mobil: 070-31 82 334
andersson.032070418@telia.com

MILJÖLABBET ROTEN

(Helen Ekvall, Kennert Danielsson)
Göteborgs Botaniska trädgård
Carl Skottsbergs gata 22
413 19 Göteborg
Helen: 031-741 11 80, 070-369 88 79
helen.ekvall@vgregion.se
Kennert: 070 537 48 64
kennert.danielsson@vgregion.se
www.gotbot.se

NATUR- OCH KULTURARVSKOLAN

ÄSKHULTS BY
(Britta Nyström)
Kungsbacka turistbyrå
Storgatan 15
434 30 Kungsbacka
0300-834760
tel 0738-101760
britta.nystrom@kungsbacka.se
www.askhultsby.se

NATURUM HORNBERGASJÖN

(Sofie Lindblom)
Hornborgasjön
521 98 BRODDETORP
tel: 0500-49 14 50, fax: 0500-49 13 38
sofie.lindblom@lansstyrelsen.se

NAVETS UTEVERKSAMHET

(Erik Vikstrand)
Navet
Nybrogatan 9A
503 31 Borås
tel 0706-087962
erik.vikstrand@navet.com

UDDEVALLA NATURSKOLA

(Helene Grantz, Anna Henriksson)
Grundskolekontoret
Vintergatan 3
451 51 UDDEVALLA
tel: 0522-69 70 70
Helene 070-284 70 70
Anna 0522-69 70 83
helene.grantz@uddevalla.se
anna.henriksson@uddevalla.se

VARA NATURSKOLA

(Anna Bergqvist-Svensson)
Nästegårdsskolan
Götgatan 9
535 30 Kvånum
Tel: 0512-31602 Fax: 0512-92685
Mobilnr: 076-8330622
naturskolan@vara.se

VÄSTARVET

GÖTEBORGS NATURHISTORISKA MUSEUM

(Gunnar Sporrang, Lotta Backman)
Box 7283
402 35 Göteborg
Gunnar tel. 010-441 42 32
gunnar.ht.sporrang@vgregion.se
Lotta tel. 010-441 42 33
lotta.m.backman@vgregion.se

Region Syd

CHRISTINEHOFS EKOPARK

(Désirée Lennklo)
Christinehofs Slott
273 97 Brösarp
Tel 0417-263 70, 0733-408 129
desiree@christinehofsekopark.se

FREDRIKSDAL MUSEER OCH TRÄDGÅRDAR

(Karin Hjelmér, Ricky Wrentner, Lina Bomark, Åsa Jansson)
251 89 Helsingborg
tel: 042-10 45 00
Karin 042-10 45 06
Lina 0732-31 11 21
Ricky 042-10 45 56
Åsa 042-10 45 07
karin.hjelmer@helsingborg.se
lina.bomark@helsingborg.se
ricky.wrentner@helsingborg.se
asa.jansson@helsingborg.se
www.fredriksdal.se

HALMSTAD NATURSKOLA

(Michael Roos, Irene Bergman, Magnus Göransson)
Kärnhuset, Box 63
301 03 HALMSTAD
tel: 035-13 82 07, fax: 035-15 86 13
Micke 0702-685977
Irene 0705-898207
michael.roos@utb.halmstad.se
irene.bergman@utb.halmstad.se
www.utb.halmstad.se/naturskolan

HÖRJELGÅRDEN

(Hjalmar Dahm)
Box 1013
221 04 Lund
tel.073-326 01 72
hjalmar.dahm@gmail.com
http://skane.snf.se/?page_id=1696

IRE NATUR- OCH KULTURSKOLA

(Peter Norberg, Ingela Norberg, Torvald Sällström)
Rådhuset
374 91 Karlshamn
tel/fax 0454-62143, mobil 0733-576106
ire@utb.karlshamn.se
peter.norberg@utb.karlshamn.se
www.karlshamn.se/Barn_utbildning/Ire_Naturskola

MILJÖVERKSTADEN

(Klas Nyberg m.fl.)
Stadsbyggnadsförvaltningen
251 89 Helsingborg
Tel. 042-10 70 81, fax 18 77 80
Mobil 070-396 66 31
klas.nyberg@helsingborg.se

MALMÖ NATURSKOLA

(Birger Emanuelsson, Josefine Gustafsson, Kajsa Högfeldt, Karin Bengtsson, Bo Lindvall, Josef Wilhelmsson, Emma Crawley)
Centrum för Pedagogisk Inspiration
Rönnebladsgatan 1B, 4v.
212 15 Malmö
tel.070-535 51 14, 040-34 36 89
Fax 040-34 36 94
naturskolan@pub.malmo.se
namn.efternamn@malmo.se
www.malmo.se/naturskola

MARIETORPS NATURSKOLA

(Caroline Persson, Lena Håkansson, Hans Nilsson-Dahlin)
Piparegränd 2
271 80 Ystad
Besöksadress: Skogvaktarevägen 93
271 60 Ystad
Tel 0411- 57 80 48, 070-991 70 54
marietorpsnaturskola@ystad.se

NATUR I FOKUS

c/o Ingegerd Ljungblom
Sunnanväg 237 bv
222 70 Lund
070-67 31 281
post@naturifokus.se
www.naturifokus.se

NATURSKOLAN GLADAN

(Anders Larsson)
Skogssällskapetets Förvaltning AB Naturupplevelser
Frykholmsgatan 4
281 31 Hässleholm
tel.0451-810 06, 070-536 75 22
anders.j.larsson@skogssallskapet.se
Alvins naturblogg: <http://naturtips.stro-vomraden.se>

NATURSKOLAN SÖLVESBORG

(Joachim Fryklund och Pia Nilsson)
Ynde Byv. 22
294 92 SÖLVESBORG
tel 0456-81 66 47
0733-74 73 64 (Pia)
0708-69 18 21 (Jocke)
naturskolan@edu.solvesborg.se
www.edu.solvesborg.se/naturskolan

NATURSKOLAN I LUND

(Anders Kjellsson, Eva Persson, Carolina Lindeblad, Anna Ekblad)
Box 41
221 00 LUND
tel: 046-35 70 60, fax: 046-35 83 41
eva.persson6@lund.se
carolina.lindeblad@lund.se
anders.kjellsson@lund.se
anna.ekblad@lund.se
naturskolan@lund.se
www.lund.se/naturskolan

NATURSKOLAN SÖDERÅSEN

(Lotta Lundberg)
Stubbaröd
268 76 KÅGERÖD
tel: 0418-81064
lotta.lundberg@ipbo.se

NATURSPÅRET

(Frederik Pedersen)
Eriksdalsvägen 214
275 92 Sjöbo
tel 0416-152 56, 070- 511 34 58
frederik@natursparet.se
www.natursparet.se

NATURUM BLEKINGE

(Robert Ekholm)
Gymnastiken
Ronneby Brunnspark
372 36 RONNEBY
tel: 0457-168 15
naturum@k.lst.se

NATURUM GETTERÖN

(Linda Eklund)
Lassavägen 1
432 93 Varberg
Tel. 0340-875 10
www.getteron.com

NATURUM KULLABERG

(Helén Thorn Jönsson)
Italienska vägen 323
263 77 Mölle
tel 042-347056, 0768-401505
helen.thorn.jonsson@lansstyrelsen.se
www.kullabergsnatur.se

NATURUM SÖDERÅSEN

(Åsa Elfström)
Skäralid 747
264 53 Ljungbyhed
Tel. 0435-44 21 20, 070-663 53 65
naturum.soderasen@lansstyrelsen.se
asa.elfstrom@lansstyrelsen.se
www.nationalpark-soderasen.lst.se

NATURUM STENSHUVUD

(Line Persson)
Länsstyrelsen i Skåne län
277 35 Kivik
tel: 0414- 70 882, fax: 0414- 70982
naturum@stenshuvud.se
www.stenshuvud.se

NATURUM VATTENRIKET

(Sam Peterson)
Härlövsängaleden 2
291 59 Kristianstad
tel. 044-53 23 74, 0708- 53 23 74
sam.peterson@kristianstad.se
www.vattenriket.kristianstad.se

NATURVÄRDEN

(Rune Stenholm Jakobsen)
Djurhagsvägen 125
291 93 Önnestad
070-728 79 74
naturvarden@gmail.com
www.naturvarden.se

Utanför Sverige

KARLEBY NATURSKOLA VILLA ELBA

Sandstrandsvägen 60
SF 67100 Karleby
Finland

KVARKENS NATURSKOLA

(Aleksis Hahn)
Sandögatan 6
SF- 651 00 Vasa
Finland
Tel.+358-40 4199 756
kvarkensnaturskola@naturochmiljo.fi
www.naturochmiljo.fi

NÁTTÚRUSKÓLI REYKJAVÍKUR

Naturskolan i Reykjavík
(Helena Óladóttir)
Skóla- og fristundasvið Reykjavíkur
Borgartúni 12-14
IS-105 Reykjavík
helena.oladottir@reykjavik.is

NATURSKOLAN UTTERN

(Bernt Nordman, Pia Bäckman)
c/o Natur och Miljö
Annegatan 26
SF 00100 Helsingfors
Finland
bernt.nordman@naturochmiljo.fi
pia.backman@naturochmiljo.fi
www.naturochmiljo.fi

BORGA NATURSKOLA

(Pia Lindström)
Miljövårdsbyrån pl. 23
SF 06101 Porvoo 10
Finland

ÅLANDS NATURSKOLA

(Linda Valve)
Norrågatan 13
AX-221 00 Mariehamn
Tel.+358-45 2700 318
linda.valve@naturochmiljo.fi
www.naturochmiljo.fi

**Att lära in ute
- utan material**

Övningar i bakfickan

Som utomhuspedagog är det bra att kunna vara flexibel och ha möjlighet att anpassa dagen till gruppen, vädret och det vi tillsammans finner ute. Det är lättare att vara flexibel med ett antal övningar i bakfickan. Övningar som kan göras utan material och tas fram när gruppen behöver få upp värmen, för att undersöka något spännande vi hittat, göra något roligt medan vi förflyttar oss eller få en mysig stund medan vi väntar på bussen. Övningar i bakfickan gör det lättare att vara en god utomhuspedagog.

Falu, Nynäshamn och Upplands-stiftelsens naturskolor började parallellt med arbetet med den senaste matteboken att samla ihop sådana övningar. Många av övningarna är gamla naturskolefavoriter, andra är nya, några är hämtade från böckerna i serien Att lära in ute.

Vi tänker att det ska bli en liten tunn bok som passar i bakfickan. Här är ett smakprov.

LEKA, LÄRA OCH FÖRSTA

Vandrande naturstig

Ledaren går först. När denne hittar något intressant att visa stannar han/hon och berättar för personen bakom. Denna stannar sedan kvar och visar och berättar för alla som kommer efter. Ledaren går före och stannar på nytt och visar något intressant på vägen och så vidare. Detta är ett bra sätt att kunna visa roliga saker på vägen så att alla får höra.

Vet-lek

Klassen samlas runt något. Det kan vara en gammal ek, en myrstack eller något annat ni ska arbeta med. En elev i taget får berätta något de ser eller vet om föremålet i fråga. Fortsatt hela varvet runt. Detta är ett bra sätt att samla in gruppens kunskap om något innan man jobbar vidare med det.

4 hörn

Detta är en övning som kan varieras och användas på olika sätt. Den går lätt att anpassa till dagens innehåll. Här kommer några exempel:

Vilken meny passar?

Leken leks bäst på en öppen plats. Man markerar lekområdets fyra hörn. De får namn efter djurens olika matvanor: rovdjur, växtätare, allätare och nedbrytare. Eleverna befinner sig i lekområdet och läraren säger olika djur. Om läraren till exempel säger älg, ska eleverna springa till hörnet växtätare. Om man vill har man en elev som kullar, tagna elever får hjälpa till att kulla nästa omgång. Eleverna är fria vid rätt hörn.

Djuren på vintern

Här får de fyra hörnen namn efter olika strategier djuren har för att klara vintern: stanna, flytta, sova eller dö. Exempel på djur och deras olika strategier att klara vintern:

Stannar (och är vinteraktiva): ekorre, räv, älg, hare, talgoxe, koltrast, domherre, skata.

Flyttar: sädesärla, tofsvipa, svala, kanadagås, trana, flugsnappare

Sover eller ligger i dvala: björn, grävling, igelkott, fladdermus, orm,

groda

Dör (övervintrar som ägg, larv eller puppa): vårtbitare, blåvinge, bladlus, björkmätare, mygga

Sopsortering

Här är de fyra hörnen: farligt avfall, kompost, brännbart och återvinning. Exempel på sopor och hur de ska återvinnas:

Farligt avfall: färgrester, batterier, trasig mobil, gammal medicin, lysrör, motorolja

Kompost: bananskal, potatisskal, kaffesump, grönsaksrens, möjlig ost, räkskal

Brännbart: blöjor, plåster, kuvert, ballong, CD-skiva, diskborste

Återvinning: mjölkpaket, plastförpackning, konservburk, tidningar, glasburkar, kartonger

Värderingsövning

Övningen kan också användas som värderingsövning, då utan någon som kullar. Frågan kan exempelvis vara: - Vilket tycker du är det viktigaste vi kan göra för en bättre miljö? Låt eleverna komma med egna förslag. De fyra hörnen kanske då blir: cykla eller gå till skolan, äta mer vegetariskt, sopsortera bättre, skipa modetrender. Eleverna får ställa sig i det hörn de tycker är viktigast och diskutera med de andra som ställt sig där. Tillsammans ska de sedan argumentera för varför deras hörn är viktigt. Här kan man naturligtvis ha fler än fyra hörn.

Hämta saker

Klassen delas upp i mindre grupper. Varje grupp väljer en gruppledare. Läraren ber grupperna hämta något. Det kan vara något som börjar på en viss bokstav, något som går att äta, en viss växt, något som är mer än 2 meter långt etc. Bara gruppledaren får ge föremålet till läraren. Gruppen får ett poäng varje gång de är först med att lämna fram ett föremål. Först till 10 poäng vinner. En bra lek för att träna artkunskap eller få upp värmen.

Uvar och korpar

Markera ett lekområde. Dela in klassen i två grupper. Den ena gruppen är uvar – de klokaste, den andra är korpar – de listigaste. De har sina bon i varsin kortsida av lekområdet. Uvar och korpar ställer sig på rad vända mot varandra. De står i mitten av lekområdet med ca en meter mellan lagen. Läraren kommer med olika påståenden, gärna om sådant ni gjort under dagen. Lagen ska bedöma om påståendena är rätt eller fel. Om det är rätt ska uvarna jaga korparna. Kullad korp blir då uv och går över

till det andra laget. Om påståendet är fel jagar korparna uvarna. De är fria i det egna boet.

Om läraren kommer med påståenden som handlar om det ni gjort under dagen fungerar leken bra som summering av det eleverna lärt sig.

FÖRFLYTTNING

Hitta rödaste lövet

Gruppen får i uppdrag att hitta det rödaste lövet, största svampen, längsta kotten eller något annat. Ett uppdrag som passar när man förflyttar sig. Eleverna får byta upp sig så fort de hittar något bättre. Jämför när ni kommer fram.

Samma som jag

Läraren håller upp en växt och säger "samma som jag". Eleverna ska då hitta en likadan växt. Leken passar att göra under förflyttning. Det är ju en fördel att vara nära läraren för att snabbt kunna lämna över sin växt. Det innebär att gruppen förflyttar sig framåt med raska steg. Den som först överlämnar en likadan växt får vara den som går först och säger "samma som jag" nästa gång.

Samla saker på S

Eleverna delas in i grupper. Varje grupp ska samla så många naturföremål de kan som börjar på S. Ge eleverna en viss tid, eller låt dem utföra uppdraget under förflyttning. Denna lek passar också utmärkt på engelska.

Filosofisk promenad

Klassen delas in i grupper om 2-3 och läraren ger alla en gemensam frågeställning. Paren går sedan en promenad en viss sträcka och diskuterar frågan. Frågan kan ha med dagens tema att göra eller vara allmän, till exempel:

- Hur tror ni att djuren ser på oss människor?
- Vad skulle du göra om du visste att ingenting var omöjligt?
- Vem bestämmer vad som är snyggt när det gäller utseende?
- Vilket tror du är lättast - att vara kille eller tjej?

Fler bra frågeställningar finns i häftet Filosofiska promenader, Argument förlag

Räven kommer

Denna lek passar bra att göra när ni går längs en skogstig. En är harmamma, resten harungar. När harmamman

ropar "räven kommer" gäller det för ungarna att gömma sig. Harmamman blundar då och räknar till 20. När hon öppnar ögonen ska hon se hur många hon kan upptäcka. Den som gömt sig närmast henne utan att bli upptäckt får vara harmamma nästa gång.

VÄNTA PÅ BUSSEN

Aha, Ha-Ha och Ah!

På väg hem passar det bra med en övning som utvärderar och sammanfattar dagen. Dela in eleverna i par och ge dem i uppgift att presentera ett Aha, ett Ha-ha och ett Ah! från dagen.

Aha – något som var nytt för mig

Ha-ha – något roligt

Ah – något jag njutit av

Först får eleverna i paret prata ihop sig, sedan presentera för varandra.

Sångstund

Klassen delas in i två - fyra lag. Läraren säger en bokstav, t.ex. S. Det lag som då kommer på en låt som börjar på S

börjar sjunga den, och får ett poäng. Läraren säger en ny bokstav o.s.v. Ett alternativ kan vara att läraren efterfrågar en sång om våren, en fågel, färgen grön, en räv eller dyl.

Alternativ: Den grupp som kommer på en lösning börjar sjunga. Om en annan grupp kommer på en annan lösning klappar de i händerna och börjar sjunga sin sång. Då måste den första gruppen tystna. Den grupp som hinner sjunga färdigt en hel vers utan att bli avbrutna vinner den omgången.

Berätta historier

Läraren har något i handen, t.ex. en pinne. Den som har pinnen i handen har ordet. Läraren börjar berätta en historia. Genom att skicka pinnen vidare får eleverna fortsätta på historien.

Associationsleken

En elev säger ett ord, nästa elev får associera till det med ett nytt ord och så vidare. Det är tillåtet att "syna",

det vill säga att fråga varandra: -Hur tänkte du nu?

Gissa mitt tal

Detta är en koncentrations-lek som kan göras i helklass eller dela in i grupper om 7-10 elever. Eleverna ställer sig i cirkel med en elev i mitten. Eleven i mitten får tänka på ett tal mellan ett och hundra. Eleverna i ringen får i tur och ordning gissa vilket tal denna elev tänker på. Denna får svara högre eller lägre. På så sätt ringas talet in. Eleven som gissar rätt får stå i mitten nästa gång. Anpassa till elevernas nivå genom att minska eller utöka talområdet.

Har ni några favoriter som ni absolut skulle vilja ha med i denna bok? Maila i sådana fall Kajsa Molander på kajsa.molander@telia.com

	K	M
		M B
R	L	-M
	M	W

Kina – ett land av kontraster

I september fick jag chansen att åka till Kina med Den Globala Resan. Det var en mycket givande resa med många ögonöppnare. Med på resan var skolfolk från 5 kommuner - lärare, rektorer och skolpolitiker. Vi var i Yunnan i södra Kina arton innehållsrika dagar. Från Umeå reste en grupp på 5 personer med Hagaskolan som nav. Det övergripande temat för varje Global resa är internationalisering och lärande för hållbar utveckling. Självklart innehöll resan många besök

på förskolor, skolor och universitet. Vi bodde dessutom i familjer både ute i byar och i staden, dels i provinshuvudstaden Kunming, dels i en mindre universitetsstad, Mungzi, med en halv miljon invånare.

Dagar i byn

Den för mig starkaste upplevelsen var fem dagar i byn A-Mengkong. Resan dit gick i bergiga trakter på slingrande gropiga vägar med vackra risterasser på sluttningarna. Här har ris odlats i 1300 år, och de första rissorterna

tros ha kommit från dessa trakter. Vi var fem svenskar som besökte vår by och bodde i två familjer. En hel del av det moderna Kina har nått landsbygden, med el, mobiltelefoner, TV och rinnande vatten, men för övrigt var skillnaden mellan stad och land oerhört stora.

Närproducerat

Jag kommer knappast att komma närmare ett självhushåll än i A-Mengkong. Snacka om närproducerad och giftfri mat! Man odlar självklart inte bara ris, utan majs, jordnötter, kål mm. Var tredje dag slaktade man en gris som försörjde byn och hönorna promenerade runt bland husen innan de hamnade på matbordet. Vi fick en noggrann guidning av en stolt risodlare, bland terrasserna och det enkla men ändå avancerade bevattningssystemet, och förundrades av kvinnodominansen bland dem som arbetade med skörden. Hur många kilo bär dessa kvinnor i sina korgar på ryggen, uppför branta sluttningar? Och vem ska ta hand om de ömtåliga bevattningskanalerna när den äldre generationen är borta?

Tre generationer med hål i mitten

Ute i byarna såg man barn och gamla, ett fåtal män och mellan femton och femtio. Mellangenerationen åker till städerna och jobbar, barnen är kvar och växer upp med far- och morföräldrar. På högstadiet är de hemma på helgerna, och bor under veckorna i internat.

Minoriteter

I Yunnan lever många av de minoriteter som finns i Kina. Ute i byarna mötte vi yi, hani och zhuang. Kvinnorna klär sig i färgrika dräkter med broderade detaljer, även när man arbetar på fälten. Minoriteterna är undantagna enbarnspolitiken, och kan ha 2-3 barn. De talar olika språk, men kan ofta varandras. Jag fick en känsla av god samsamhet mellan olika grupper, och i samma familj fanns ibland 2-3 etniska ursprung. I skolan pratar man mandarin, och det finns inte böcker på minoritetsspråken.

Skolan

Klyftorna i Kina syntes tydligt när vi besökte skolor. På landsbygden mycket enkelt och föga inspirerande, men med ibland ganska små klasser. I staden gigantiska skolor med mellan 3000 och 6000 elever och klasser med 60-80 elever. Undervisning med körläsning och travar av böcker framför varje elev. Men vilken entusiasm! Elever som verkar lyckliga

över att få läsa, eller snarare skrika, glosor i kör tillsammans med 60 jämnåriga. Och knackig engelska till trots, vill de gärna kommunicera, om inte annat så kan man säga "I love you". Många vittnar om mycket stark press på elever med helgskolor och sena kvällars hemarbete. Skolan i Kina är dock under förändring. Lärare diskuterade skolan kritiskt och en ny läroplan är på gång med mer laborativa, verklighetsanknutna och undersökande mål.

Gammalt – nytt

Kina förändras med rasande fart. Jag slogs av blandningen av att gammalt och nytt lever kvar sida vid sida. Kina exporterar kläder till hela världen, men vägg i vägg med en modern klädbutik sitter en skräddare i en

pytteliten verkstad och syr kläder på trampsymaskin. På marknaden väger man varorna med bessman och enklast bär man naturligtvis sina saker med bärkorgar på en lång stav som ligger över axeln.

Hållbart – ohållbart

Kina har på många sätt fått representera den tickande hållbarhetsbomben i världen. I mitt tycke är den bilden tudelad. Man ser många exempel på bra miljötankande. Alla elmoppar på gatan, på många tak, såväl i stad som by, sitter vattentankar som värms av sol, försök med biogas i byarna och att man satsar på snabba tåg, är några exempel. Å andra sidan sker rovdrift av naturresurser och vattenbrist hotar i norra Kina. Samhällsstrukturen förändras snabbt och det är svårt att säga vad som händer med alla splittrade familjer som drabbas av migrantarbetet. Ålderspyramiden är upp- och nervänd och hur man ska ta hand om alla åldringar är en svår fråga. Skolan är heller inte ett gott exempel på lärande för hållbar utveckling med avsaknad av elevdemokrati (och lärardemokrati!), ensidiga undervisningsmetoder och enorm brist på likvärdighet mellan skolor.

Jag har fått uppleva en liten skärva av ett gigantiskt land, men känner mig fylld upp till bredden av all vänlighet och alla intryck!

T : A F
U N
F : A F L T

Fiska ordklasser och bygga en mening

"Som lärare för klassen vill vi gärna fokusera på svenska språket under nästa naturskoledag i början av mars."

-Javisst, självklart! Vill ni leta språkövningar med hjälp av GPS? frågade vi i Sollentuna. O hujedanimej, hade nog Teskedsgumman tänkt men lärarna tackade naturligtvis ja. Här i "Naturrutan" beskrivs en av de språkövningar som klassen mötte och som kombinerats med en i andra sammanhang populär samarbetsövning/tävling med strålande namn som Traversen, Hämta Uran, Leta Protonit. En mer diskret beteckning visas i rubriken ovanför.

Materiel

Fiskeutrustningen består av ett krokigt armeringsjärn fastknutet på mitten av två rep, det blir fyra rep som handtag. En gräns markeras med ett färgglatt rep uppspant runt fyra träd. En instruktion hänger på gränsrepet.

Innanför på marken placeras fyra gånger fem olika föremål med stora öglor. Under varje föremål finns en skylt fastsatt (text med en av ordklasserna verb, adjektiv eller adverb eller en bild på något substantiv).

Uppgift

Det gäller nu att samarbeta för att med krokens hjälp dra och släppa efter på sitt rep för att hämta ut fyra olika saker. När fångsten är bärgad, gäller det att 1) bilda en mening (man får böja orden), 2) identifiera respektive ordklass 3)

säga meningen på ett annat språk än svenska.

Hur gick det?

Det blev många fniss och oerhört spännande meningar. – Det liknar Fångarna på fortet, säger en elev. Telefoner bidrar generöst med översättningar. Vad blir "Busiga kanelbullar dansar långsamt" på latin?

Utveckling

Fokus mot grupp-utveckling görs genom att först prova genom att tala med varandra, sedan paus för taktikupplägg. Slutligen ett nytt försök, men utan att tala med varandra.

Kanske kan varje traversmotor som manövrerar ett rep blunda och uppgraderas med en hygglig datorkompis: Styrenheten klappar axeln snällt, hur låter den fiskade meningen på ett språk vi i laget inte kan läsa?

T : N S

Svampar

En tvådagars svampkurs för lärare från naturskolor och grundskola-gymnasium kommer att anordnas i september 2013 på en Naturskola någonstans i Sverige.

Mykologen Anders Dahlberg på ArtDatabanken var med och arrangerade tvådagarskurserna på temat mossor, småkryp, skalbaggar m.m. för några år sedan tillsammans med Naturskoleföreningen, Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik. En ny två-dagars fortbildnings/inspirationskurs för lärare om svampar med ett liknande upplägg är nu på gång.

Innehållet handlar om att handfast känna igen och identifiera vanliga svampar eller grupper av svampar, svampekologi, vad svampar är och vad de gör. Det kommer också att handla om hur man kan arbeta med svampar i undervisning; vad kan man visa och berätta i skogen, vad man kan göra för enkla undersökningar och vad man kan laborera med inomhus. Alltså fokus på pedagogik. Innehåll och

uppläggning utformas förstås också tillsammans med alla som är med.

Platsen är i skrivande stund inte bestämd för denna kurs. Håll utkik på Naturskoleföreningens hemsida.

Frågor? Ta kontakt med Anna Aldén på Uppsala Naturskola anna.alden@uppsala.se
mobil 070-856 38 02

Foto: Robert Lättman-Masch

Läromedel

Att lära in matematik ute, 2005, bok av Molander, Bucht, Wejdmark, Lättman-Masch, Hedberg, 100 kr inkl moms.

Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in matematik ute 2, 2012, bok av Molander, Bucht, Wejdmark, Lättman-Masch, 218 kr inkl moms.

Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in engelska ute, 2007, bok av Lotta Carlegård. 146 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Leka och lära matematik ute. Förskolan. 2007, Bok av Molander, Strandberg, Lättman-Masch, Wejdmark, Bucht, Kjellander. 192 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Play and learn mathematics outdoors. 2007, Bok av Molander, Strandberg, Lättman-Masch, Wejdmark, Bucht, Kjellander. 192 kr inkl moms. Engelsk översättning av boken ovan. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in ute året runt, 2007, bok av Lättman-Masch och Wejdmark, Nynäshamns Naturskola, 218 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära teknik ute, 2009, bok av Carina Brage. 176 kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Att lära in svenska ute, 2010, bok av Lättman-Masch, Wejdmark, Wohlin, Persson, Grantz, Lindblad, Sang. 218kr inkl moms. Beställs på www.outdoorteaching.com

Naturpedagogik, bok av Germund Sellgren, 415 kr exkl moms, www.gleerups.se

Utomhusdidaktik, bok av Lundegård, Wickman, Wohlin, Studentlitteratur

Naturkontakt, berättelser, bok av Ammi Wohlin, ammi.wohlin@telia.com, ammi.wohlin@hallbarframtid.se

Musik-CD, Välkommen in i naturen, omarbetad och nyinspelad släpps våren 2012, Gerd Strandberg, www.naturogon.se

Musik-CD, Med öppna ögon, Gerd Strandberg, www.naturogon.se

Musik-CD, Matematikmusik, Gerd Strandberg, www.naturogon.se

Sinnenas skog, miljöpedagogik på Pereyra, 60 kr, info@framtidstjorden.se

Smådjur på land, häfte 30 kr, Falu Naturskola, naturskolan@falun.se

Upplev naturen med alla sinnen, både på svenska och engelska, häfte för er som arbetar med funktionshindrade, 125 kr + porto., Vuxenhabiliteringen 018-611 6774

Vattenkort med vattendjur, 50 kr inkl moms, 021- 530 60, jan-christer.svensk@vasteras.se

CD-skiva med vattendjur, bilder att fritt användas, 250 kr inkl moms, 021-530 6, jan-christer.svensk@vasteras.se